

NOVI ČASOPIS POSVEĆEN MUZEOLOGIJI I LIČKOJ KULTURNOJ BAŠTINI

Likamvs, časopis Muzeja Like Gospić,
urednica Marija Rukavina Vranić,
Muzej Like Gospić, 2019.

Muzej Like u Gospiću osnovan je 1958. Dvadeset godina kasnije, 1978. izlazi *Lički zbornik*. Više od četrdeset godina kasnije, s novim poletom i željom za prezentacijom muzejskog gradiva i svog marljivog rada, djelatnici Muzeja Like Gospić odlučili su pokrenuti novu muzejsku ediciju pomoću koje bi popularizirali muzejsku struku i stručna zvanja te ostvarili edukativnu i informativnu komunikaciju s javnošću. Riječ je o časopisu *Likamvs* čije je prvo izdanje izašlo u listopadu 2019. Uredništvo časopisa potpisuju Tatjana Kolak, Vesna Bunčić, Ivan Kovač i Nikolina Krpan s glavnom urednicom Marijom Rukavinom Vranić.

Prvi prilog u ovom časopisu članak je opsežne tematike sažet pod naslovom *Akvizicije muzejskih pretinaca*. Autori M. Krmpotić, I. Kovač i T. Kolak u njemu iznose svoja iskustva u stručnoj obradi i prezentaciji različitih manjih skupina muzejskih predmeta koji, kao i u svim muzejima, nisu uključeni u koncepciju stalnog postava Muzeja, nego počivaju u čuvaonicama muzejskih zbirki. Radi toga oni samo kroz posebne prilike, poput povremenih izložbi ili stručnih članaka, uspijevaju biti prikazani javnosti. Prva takva skupina bila su glazbala koja su inicijalno predstavljena u izložbi povodom Noći muzeja 2017. na temu *Glazba i glazbeni velikani i njihov utjecaj na društvo*. Autori izlažu teme koje su obrađene u izložbi poput šire simbolike glazbe u konstrukciji socijalnih identiteta i oblikovanju građanskih društava na izmaku 19. i početkom 20. st. Izložba je predstavljena prvenstveno kroz građu Etnografskog odjela koja je tematski podijeljena na tradicijsku glazbu ili glazbu i glazbene predmete građanskog društva. Tematika glazbe i glazbenih predmeta nakon toga ustupa mjesto široj povijesti pjevačkih udruženja koja su djelovala u

Gospiću s prijelaza 19. i 20. st. Ovaj djelić gospićke građanske prošlosti nam je predstavljen kroz građu Kulturno-povijesnog odjela, Zbirke Šporčić i Dokumentarne zbirke. Kroz fotografije, biljege, barjake i druge povijesne materijale iznosi se povijest pjevačkih društava i udruženja poput „Hrvatskog pjevačkog društva Velebit“, „Radničkog pjevačkog društva Hrvat“, društva „Hrvatski sokol“ te glazbenog sastava „Hrvatska glazba Gospić“. Izuzev građanskih glazbenih udruženja, navodi se zanimljiva pojava pjevačkih i tamburaških zborova koji se osnivaju u okviru seljačkih čitaonica početkom 20. st. Predmeti iz Zbirke Šporčić daju rijedak uvid u gotovo zaboravljene plesne zabave i balove s početka 20. st. Dokumentarni materijal poput programskih knjižica s glazbenih matineja svjedoči o glazbenom programu koji je imao izraženu programatsku ulogu u osnaženju i očuvanju hrvatskog identiteta i kulture. Konačno, tehnološke novine poput modernijih nosača zvuka svjedoče o vremenu između dva rata i u drugoj polovini 20. st. kada u gospićkom građanskom društvu započinju stremjenja k boljoj povezanosti s drugim krajevima Hrvatske i svijetom, ali i vremenu kada već etnološka struka snima prve vizualne dokumente tradicionalnog ličkog života koji postaju trajni svjedok kulture, čije vrijeme je bilo na uzmaku pred industrijskom revolucijom.

Nakon opsežne analize šireg povijesnog razdoblja kroz tematsku izložbu koja je uključivala više zbirki, iduća dva članka donose primjere mikroanalize u kojima se fokus stavlja na singularne predmete, naizgled suvišne i zapuštene u muzejskom inventaru, ali iz kojih se može iščitati puno šira priča o ekonomskoj i kulturnoj povijesti gospićkog kraja. T. Kolak nas u drugom radu na temelju darovanog predmeta, kroz *Priču jedne pivske boce* podsjeća na povijest pivovare u Kaniži, njezin kontinuitet od vremena Vojne krajine, kada je bila vojna pivovara, preko tranzicije u privatni biznis obitelji Ristović. Usprkos konkurenciji, prvo pivovare iz Otočca, a od početka 20. st. i Zagrebačke dioničke Pivovare i Tvornice slada, pivovara u Kaniži nastavila je s radom do 1943., a 1909. čak dospjela na popis petnaest najvećih industrijskih pivovara u Hrvatskoj. I. Kovač u trećem radu *Dopisivanje pod pseudonimom*, kroz primjer jednog intimnog pisma iz Fonda Domjanić, unutar Zbirke Šporčić, donosi bolji uvid u društvene norme i komunikaciju u visokom društvu između dva svjetska rata. Pismo jedne „obožavateljice“ upućeno poznatom piscu Domjaniću primjer je tzv. „male povijesti“ ili povijesti pojedinaca. Ono nam ne daje informacije o važnim povijesnim ličnostima ili kronologiju poznatih događaja, već otvara prozor u svakodnevicu ženske osobe čije je ime sakriveno pseudonimom, ali koja progovara o svojim željama, nadama i prilikama vremena u kojemu živi.

Četvrti rad pod potpisom V. Bunčić naslovljen *Oslíkani reljef Cvijete Grospić* donosi osvrt na život i rad mlade zagrebačke umjetnice Nikoline Ivezic, koja je od 25. listopada do 25. studenog 2018. gostovala sa samostalnom izložbom *Sad is the new happy* u Galeriji Muzeja Like Gospić u sklopu tradicionalne manifestacije, 53. Ličkog likovnog anala. Ova izložba je posebna po tome što je nakon njezinog završetka, umjetnica muzeju darovala jedan od zapaženijih eksponata, reljefno poprsje hrvatske i francuske književnice gospićkog porijekla, Cvijete Grospić (alias Flora Dosen), obogativši time zbirku Galerijskog odjela Muzeja Like.

Tematski uvid u dio muzejske dokumentacije donosi rad I. Maras na temu *Zdravstva u Gospiću kroz Muzejsku Fototeku*. Fotografije i negativi iz šezdesetih i sedamdesetih godina 20. st. sadržane u Muzejskoj Fototeci, koje prikazuju trenutke rada gospićke Opće bolnice i kasnijeg Medicinskog centra Gospić, poslužile su kao inspiracija za rekonstrukciju šire povijesti te bolnice čiji počeci sežu u vrijeme Vojne krajine, kao i povijesnog razvoja zdravstvene zaštite na području Ličko-senjske županije. Muzejska dokumentaristica M. Rukavina Vranić pojašnjava *Tko je muzejski dokumentarist i koja je njegova uloga u muzeju?* Kroz svoje izlaganje, autorica čitatelja uvodi u svijet sekundarne dokumentacije. Objašnjava sadržaj, način sakupljanja i organizaciju muzejske dijateke, fototeke, videoteke i hemeroteke.

Nakon stručnih djelatnika Muzeja Like Gospić, druga polovica časopisa posvećena je radovima djelatnika Memorijalnog centra „Nikola Tesla“ Smiljan. U prvom članku *Počasno; Nikola Tesla*, J. Starčević Prpić nas podsjeća na Teslina brojna tehnološka i životna dostignuća te upućuje na spomenike koji su podignuti u njegovu čast, kao i brojne institucije kulturne ili industrijske naravi koje nose njegovo ime. Pod naslovom *Nikola Tesla; Prijateljstva koja su obilježila znanstvenikov život*, autorica istražuje i nabraja manje ili više poznate ličnosti koje su tokom Teslinog života financijski, emocionalno i intelektualno podupirale velikog znanstvenika i omogućile mu rast i razvoj. Među tim probranim imenima nalaze se profesor Martin Sekulić iz Kraljevske više realne gimnazije u Rakovcu pokraj Karlovca, američki bračni par Robert Underwood Johnson i Katherine Johnson, engleski književnik Rudyard Kipling, hrvatska operna diva Milka Trnina, violinist Zlatko Baloković, novinarka i književnica Marguerite Merington, Anne Morgan, kći moćnog bankara J. P. Morgana, Mark Twain te naposljetku, Ivan Meštrović.

Daljnji tekstovi obrađuju tematiku neočekivanih veza. U centru pažnje je naravno Nikola Tesla i njegov izum izmjeničnog sustava električne struje, kao i poticanje gradnje hidroelektrana koje bi ju stvarale. Članak I. Starčević *Šibenik – Buffalo – Hamilton; Tesla povezuje svijet* donosi priču o Teslinoj zamisli za

izgradnju hidroelektrana na velikim prirodnim formacijama poput slapova. *Nikola Tesla; izgubljen u vremenu* T. Kolak donosi priču o Husumu, malom gradiću u sjevernoj Njemačkoj čija se veza s Nikolom Teslom ne temelji na tehnologiji nego umjetnosti. Završni tekst o Memorijalnom centru „Nikola Tesla“ Smiljan autorice A. Šolaje donosi prilog o posjećenosti centra tijekom 2018., komunikaciji s posjetiteljima kroz nove i stare medije, radu na popularizaciji Centra te planovima za poboljšanje ponude u budućnosti.

Kratak prilog T. Kolak donosi informaciju o donaciji gđe. Milke Barić koja je Muzeju, osim financijskih sredstava, poklonila 85 predmeta kulturno-povijesnog sadržaja. Gđa. Barić, porijeklom iz Smiljanskog Polja, život je provela u Ivanić Gradu i Zagrebu. Njezin snažan osjećaj povezanosti s rodnim krajem i ljubav prema očuvanju baštine zasigurno će biti zabilježeni u nekim budućim izložbama i osvrtima gospićke kulturne povijesti.

Likamvs se u tekstu In memoriam oprostio od dvoje zaslužnih muzejskih djelatnika. Željka Centnera, muzejskog kustosa i direktora koji je u Muzeju Like radio od 1965. i ostao posebno upamćen po angažiranosti u prikupljanju građe za muzej, biblioteku, fototeku te popisivanju nepokretnih spomenika kulture nakon razaranja 2. svj. rata i Biserke Velić, koja je ravnateljica Muzeja bila od 1990. do 2005. Ona je svojim marljivim radom i organizacijskim vještinama omogućila zaštitu muzejske građe tijekom Domovinskog rata, poticala izložbenu djelatnost te obnovu kulturnih spomenika.

Časopis završava fotoreportažom Z. Šupera o prisustvu muzejskih djelatnika otvorenju izložbe *Nikola Tesla – mind from the future* u Budimpešti.

Likamvs u prvom broju donosi segmentne rezultate rada kroz godinu i upućuje na teorijske smjernice i metodološke prakse moderne muzeologije. Znanstveno-popularni tekstovi nastoje uključiti javnost u diskurs o baštini i pokazati da muzeji nisu hladna mjesta mrtvih stvari iz prošlosti, nego dinamične sredine posvećene interpretaciji i valorizaciji svega onoga što smo cijenili u prošlosti, ali i sadašnjosti te kako ćemo postupati prema tim vrijednostima u budućnosti.

Tara Pivac Krpanić